

APEL PUBLIC

Alegeri 2016: De la discriminare la incitare la ură și minciuni

Constatăm, cu multă îngrijorare și indignare, proliferarea unor atitudini, discursuri și practici dăunătoare și periculoase pentru prezentul și viitorul democrației în Republica Moldova. Ne referim la declarații și atitudini discriminatorii, sexiste, xenofobe, care alimentează frici și stereotipuri față de unele grupuri sociale, cum ar fi femeile, imigranții, refugiații, persoane fără sau de alte confesiuni religioase decât creștinii, persoanele homosexuale. Aceste atitudini sunt preluate într-un mod iresponsabil de mass-media și răspândite mai departe. De asemenea, constatăm cu îngrijorare promovarea unui discurs de ură de reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe, Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove și implicarea improprie a acestora în susținerea unui candidat la prezidențiale. Ne îngrijorează informația eronată răspândită despre situația Ucraina și România, care pune în pericol pacea și relațiile Republicii Moldova cu vecinii.

Condamnăm, orice discurs discriminatoriu și de ură expus în public și solicităm tuturor persoanelor să se abțină de la un asemenea discurs. Solicităm autorităților responsabile să intervină prompt atât prin condamnarea discursului discriminator, cât și prin responsabilizarea celor care îl promovează. Solicităm Bisericii Ortodoxe, Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove să-și ceară scuze publice pentru promovarea unui discurs de ură de către reprezentanții săi, în frunte cu Episcopul de Bălți și Fălești, Marchel față de femei, bărbați care nu au copii și imigranți și să înceteze imediat orice susținere publică a unui sau alt candidat.

O scurtă listă a câteva declarații și atitudini discriminatorii și anti-democratice ar conține următoarele:

1. Startul unui discurs degradant, sexist și discriminatoriu s-a dat încă la începutul campaniei referitor la anumite aspecte din viața personală doar a unei candidate **femei**, Maia Sandu, deși unii candidați bărbați erau în situație similară, identică, în special fără copii, ex. Mihai Ghimpu. Astfel, accentul discursurilor și dezbaterilor nu este plasat suficient pe calitățile profesionale și aptitudinile persoanei de a ocupa un post de demnitate publică, pe conținutul programelor electorale, dar pe insinuări din categoria ***Ce fel de președinte fără familie și copii este femeia cutare?***, precum și axarea întregii campanii electorale de către unii contracandidați și contracandidate, pe faptul acestei prezențe a familiei, copiilor, inclusiv proprii în agitația electorală, dezmințite factologic de prezența remarcabilelor personalități de peste hotare cu diverse elemente biografice în posturi de demnitate publică.¹ Deși acest element e doar un detaliu de interes public legitim al biografiei candidaților, el nu este unul definitoriu pentru evaluarea întregii personalități și aptitudinii sale de a ocupa postul de Președinte. În această campanie detaliul a fost folosit cu scopul de a marginaliza și discrimina pe candidații electorali cu detalii biografice distincte, dar și de a pune o presiune socială suplimentară doar pe femeile de a avea copii.

Declarațiile discriminatorii și de incitare la ură și discriminare au atins apogeul când acestea au început a fi agresiv promovate de mai multe fețe biserecești, care ar reprezenta

¹ 3 exemple de personalități marcante care contrazic această afirmație: **Angela Merkel**, divorțată, recăsătorită, fără copii, **Dalia Grybauskaitė** necăsătorită, fără copii, **Theresa May**, căsătorită, fără copii, Wikipedia

o autoritate pentru o parte din alegători, pe larg diseminate în mass-media locală și regională. La 4 noiembrie 2016², un grup de preoți în frunte cu Episcopul de Bălți și Fălești, Marchel, au organizat o conferință de presă în care au abundat cu termeni discriminatorii și calificative peiorative, degradante, în special cuvântul *stearpă*,³ față de candidata la prezidențiale. Asemenea expresii afectează nu doar demnitatea și imaginea candidatei Maia Sandu, dar și a tuturor **femeilor și a bărbaților** care nu au copii, indiferent de motiv (motive sociale, medicale, alegere etc.). Mai mult, asemenea declarații sexiste, care ar reprezenta și o imixiune ilegală și ilegitimă în viața laică, descurajează femeile să se implice activ în viața politică, din frica de a nu corespunde *unui etalon fără versiune alternativă*, de a fi supuse umilinței și oprobriului public și propagă stereotipuri nocive coeziunii și dezvoltării societății, inclusiv în privința practicării convingerilor religioase, în detrimentul calității și nivelului discursurilor și programelor electorale.

2. Evocarea diferitor situații, insinuări în privința **copiilor și adolescenților**, ex. declarația candidatului Igor Dodon la dezbaterile din 3 noiembrie 2016 despre creșterea suicidului în numărul copiilor, care ar fi direct legată de reforma în educație și BAC, fără nici o fundamentare factuală, fie prezentată în formă manipuloare, tendențioasă, care ar fi de natură dăunătoare grupurilor vulnerabile, în special în cazul întrunirii mai multor criterii de discriminare și vulnerabilități, spre exemplu evocarea falacioasă a numărului de sinucideri, care ar putea amplifica efectul de contagiere, cunoscut precum efectul Werther.⁴
3. Amenințările cu excluderea din biserică a grupurilor vulnerabile, precum **persoanele în etate**, care sunt lansate în formă de zvonuri, în special în regiuni pentru a incita/condiționa votarea oricărei alte persoane decât a candidatei de gen feminin, ar constitui nu doar o incitare la discriminare și exercitare liberă și democratică a dreptului de a vota și a fi ales, dar și un amestec direct al cultelor religioase în sfera laică a statului.
Ori, pentru a invoca integritatea morală, anticorupțională, valorile umane, religioase, conformarea preceptelor canonice ale enoriașilor și altor membri a societății, e necesar de a începe prin asigurarea că proprii slujitori corespund acestor precepte⁵ și, mai ales, coeziunii în jurul unelor valori general-umane care ar suda societatea și diversele sale componente. Aspectul separării bisericii de stat a fost evocat în apelul public precedent, dar necesită o constantă amintire și respectare.
4. Subiectele **LGBTI și a refugiaților/imigranților** de la început sau apoi devenite subiecte centrale ale programului electoral sau campaniei electorale, exploatate în cel mai degradant mod pentru demnitatea umană, inclusiv și mai ales în formă discriminatorie, incitare la discriminare, de excludere din societate, hărțuire, incitare la ură, inventării și supraexploatarea cu rea credință de știri falacioase, în pofida mențiunii pamflet în prima sursă de origine a informației, ceea ce contravine realizărilor obținute în domeniul

² A se vedea conferința de presă aici: <https://www.privesc.eu/Arhiva/69920/Conferinta-de-presa-sustinuta-de-un-grup-de-preoti-in-frunte-cu-episcopul-de-Balti-si-Falesti--Marchel--cu-tema--Cuvant-si-argumente-de-sustinere-a-un>.

³ În limbajul literar și uzual este utilizat mai mult în cazul animalelor domestice, obiectelor <https://dexonline.ro/definitie/stearpa>

⁴ <http://agora.md/stiri/24274/igor-dodon-criticat-dur-pentru-manipularea-datelor-cu-privire-la-suicidul-copiilor-si-utilizarea-acestora-in-scop-electoral>

Explicații: <http://mirt.md/informatie-general-a-despre-suicid/>

<https://www.youtube.com/watch?v=-GL-QD-Mook&app=desktop>

⁵ A se vedea aici detalii despre averea Episcopului Marchel: <http://www.zdg.md/editia-print/investigatii/casa-de-milioane-inscrisa-pe-numele-unui-student-de-la-drept-si-pacatele-episcopului-marchel>

drepturilor omului, onestității academice, profesionale, legislației în domeniul libertății de expresie, audiovizualului, electorale și deontologiei jurnalistice.⁶

În afara campaniei electorale, au mai fost difuzate știri cu parțiale necorespunderi de fapte, în care era în mod denigrator prezentată originea rasială, etnică a unui fapt divers din Chișinău. Mass-media din țările dezvoltate este de mulți ani atenționată și obișnuită să disimuleze originea etnică, pentru a nu instiga la discriminare, hărțuire și ură față de toți reprezentanții acestei rase sau etnii sau la discriminarea prin asociere.⁷

Suplimentar la cele expuse mai sus, ne exprimăm maxima îngrijorare față de pacea socială, relațiile cu țările vecine și locuitorii săi în cazul distribuirii pliantelor electorale care evocă *Jandarmul roman*, *Unirea cu Romania*, precum și afirmațiile din interviurile și dezbaterile publice precum că *Crimeea aparține Rusiei*. Aceste informații nu doar nu corespund situației existente, dar ele sunt greșite și omit să informeze că orice modificare cu privire la independența Republicii Moldova nu poate fi decisă de o persoană, ci trebuie să fie supusă votului parlamentar și în cadrul unui referendum organizat conform prevederilor legale naționale și internaționale. Ignorarea rolului poporului și a Parlamentului subminează idea exercitării directe a democrației de către cetățeni și constituie o amenințare în plus la pacea și securitatea în regiune. Amintim că referendumul din Crimeea a fost organizat la 16 martie 2014 sub țeva automatelor soldaților ruși prezenți, debarcați recent pe peninsula, fără opțiunea NU explicit prezentă în buletin și cu încălcări ale normelor interne constituționale, referitor la autonomia regiunilor și organizarea referendumurilor, normelor bilaterale cu Rusia și internaționale, fapt consemnat fără echivoc de către Adunările Parlamentare OSCE și APCE, ONU, Opinia Comisiei de la Veneția. Respectiv, prezența observatorilor din partea partidului unui concurent electoral la prezidențialele 2016, PSRM, a fost ilegală.⁸ Menținerea discursului de recunoaștere a ocupației Crimeii de către Federația Rusă de către candidatul Igor Dodon este contrară poziției oficiale a Republicii Moldova și constituie o sfidare directă a legii.

⁶<http://actualitati.md/md/politica-externa/video-diaspora-siriana-din-moldova-o-sustine-pe-maia-sandu-la-prezidentiale-aici-e>

<http://www.prime.md/rom/news/politics/item42201/>

Detalii: <http://agora.md/stiri/24326/basmul-refugiatiilor-sirieni-in-moldova-a-ajuns-la-unul-dintre-cele-mai-vizionate-posturi-tv-din-tara>

<http://www.zdg.md/stiri/cum-a-evoluat-minciuna-cu-sirienii-de-la-un-site-de-pamflete-la-cea-mai-urmarita-televiziune-din-tara>

https://www.youtube.com/watch?time_continue=195&v=27Mj9BZ4hSo

http://www.publika.md/un-tanar-din-capitala-a-fost-batut-cu-bestialitate-de-patru-indivizi-de-origine-araba_2796471.html

http://www.publika.md/politia-i-a-identificat-pe-barbatii-de-origine-araba-care-au-snopit-in-bataie-un-tanar-la-buiucani_2798631.html

Explicatii: <http://derezactie.be/cm/vrtnieuws.francais/Soci%25C3%25A9t%25C3%25A9/1.2581485>

<http://www.news-medical.net/news/2004/08/13/4050.aspx>

⁷ <http://www.europalibera.org/a/28097690.html>

http://www.api.md/upload/Raport_5_concluzii_generale.pdf

⁸ <http://www.realitatea.md/emisiuni/pahomi.html/110411>

<https://www.facebook.com/olga.bitca.9/posts/1194804883914722>

<http://www.golos-ameriki.ru/a/world-ukraine-crisis-referendum/1869197.html>

<http://rus.newsru.ua/ukraine/21mar2014/venec.html>

<http://www.un.org/ru/documents/ods.asp?m=A/RES/68/262>, pentru detalii: Wikipedia

<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N13/455/17/PDF/N1345517.pdf?OpenElement>

Prin urmare, unii candidați electorali și-au centrat întreaga campanie electorală pe discriminare, incitarea la discriminare, xenofobie, homofobie, exploatarea altor fobii, temeri, incitarea la ură, multiple declarații falacioase și impedimente pentru o exercitare democratică, liberă și conștientă a votului, astfel în baza prevederilor legale citate mai jos⁹

În acest context, solicităm:

- 1. Concurenților electorali, în cazul dat, Igor Dodon:** să se abțină de la declarații și procedee de agitație electorale descrise mai sus, care sunt discriminatorii, sexiste, de excludere a femeilor, a unor categorii de femei din viața politică, rasiste, xenofobe, homofobe, de la incitarea la ură față de LGBTI, imigranți, refugiați, alte etnii și persoane fără sau de alte confesiuni religioase decât creștinii;
- 2. Moderatorilor dezbaterilor, regizorilor, surselor mass-media și instituțiilor care administrează alegerile:** să impună condiții riguroase și să păstreze controlul emisiunii pe parcursul eterului, care ar exclude declarații discriminatorii, rasiste, xenofobe, homofobe, incitatoare la ură și utilizarea copiilor, grupurilor vulnerabile în forma în care aceasta ar aduce o daună considerabilă ameliorării situației lor;
- 3. Instituțiilor naționale și organizațiilor internaționale de drepturile omului, în special ONU și Consiliul Nediscriminării:** să ia atitudine publică, înainte de examinarea detaliată a plîngerii depuse și să reamintească criteriile și limitele libertății de exprimare și agitației electorale pentru conducerea și desfășurarea dezbaterilor democratice, conform drepturilor omului și valorilor general uman acceptabile;
- 4. Organele competente de urmărire penală** - să investigheze și să stabilească autorii tuturor materialelor informaționale care instigă la ură și discriminare, distribuite pe suport hîrtie, mesaje electronice, mesaje verbale, care au fost distribuite și enunțate în cadrul campaniei electorale, în special ale celor menționate în acest apel public și să le tragă la răspundere conform legii;
- 5. Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerului Sănătății, Muncii, Protecției Sociale și Familiei** să dezmință în public afirmațiile falacioase sau tendențioase ce ar dăuna reformelor în curs de implementare sau agrava situația grupurilor vulnerabile, să ia măsuri în vederea înăspriri legislației sectoriale, civile și penale referitoare la discursul de ură și infracțiunile motivate de ură;

⁹ Art. 16 al. 2 Constituția RM, art. 1, al.1 Legea 11/2012, art.2 Legea 64/2010, Art 1,2, 5, 6, 7, 8 Legea 5/2006, Art. 8, art. 9, 14 CEDO, art. 1 Protocolul nr.12 CEDO, art. 2 CEDAW, art. 2, 7, 12, 21 DUDO Art.6 și art. 7, art. 10, art. 16, Codul Audiovizualului, art. 2, art. 4, Codul deontologic al jurnalistului Art. 159, art. 176, art. 181, art. 181 prim, art. 185 Codul Penal,

Art. 31 a Constituției RM care evocă spiritual de toleranță și respect reciproc, precum și serarea cultelor religioase de stat și art. 15(2) Legii Nr. 125 din 05.2007 privind libertatea de conștiință, de gândire și de religie

6. **Ministerului Justiției** – constatarea încălcării Art. 15 alin. (2) a Legii nr. 125/2007 manifestată prin implicarea conștientă și intenționată a Bisericii Ortodoxe din Moldova, Mitropolia Chișinău și a Întregii Moldove în viața politică prin acțiunile sistematice și active de ultimă oră în susținerea candidatului PSRM la funcția de Președinte a Republicii Moldova, făcând agitație electorală în spațiu public;
7. **Inspectoratului Fiscal** – impunerea Bisericii Ortodoxe din Moldova, Mitropolia Chișinău și a Întregii Moldove la plata impozitelor din veniturile realizate la prestarea serviciilor religioase cu plată, obligarea Bisericii Ortodoxe din Moldova, Mitropolia Chișinău și a Întregii Moldove la plata taxelor în Fondul Social și în Fondul Asigurărilor Medicale pentru angajații instituțiilor sale (biserici, mănăstiri, magazine religioase specializate etc.). Impunerea obligației de a utiliza aparatele de casă și a prezenta dări de seamă cu privire la achitarea impozitelor pe venit pentru toate bisericile, magazinele ortodoxe specializate, mănăstirile și alte surse ale Bisericii Ortodoxe din Moldova, Mitropolia Chișinău și a Întregii Moldove, care încasează bani pentru prestarea serviciilor de natură religioasă;
8. **Consiliului Coordonator al Audiovizualului și Consiliului Presei:** să examineze principalele știri și emisiunile de dezbateri și discuții, difuzate la radio, TV, presa scrisă și online și care au promovat și promovează concurenții electorali, în special materialele menționate în cadrul acestui apel public și să aplice sancțiuni mass-mediei ce nu respectă limitele libertății expresiei în privința informației neverificate și care constituie discurs de ură și discriminator;
9. **Conducătorilor și membrilor partidelor:** să implementeze principiile diversității și incluziunii, să promoveze și amelioreze prezența femeilor și minorităților etnice și religioase în organele de conducere a partidului, listele electorale și la guvernarea țării;
10. **Bisericii Ortodoxe, Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove:** respectarea riguroasă a separării de stat, inclusiv avertizare și sancționarea pînă la excluderea celor care nu se conformează și insultă membrii activi ai acestei societăți, care au contribuit la ameliorarea condițiilor grupurilor vulnerabile.

Semnatare:

Centrul de Resurse pentru Drepturile Omului, CReDO

Centrul de Resurse Juridice din Moldova, CRJM

Centrul Național de Mediu

Child Rights Information Center, CIIDC

Amnesty International

Genderdoc-M

Platforma pentru Cetățenie Activă și Parteneriat pentru Drepturile Omului

Gender-Centru

Centru Parteneriat pentru Dezvoltare

RCTV Memoria

Tezera Abebe, Comunitatea Originarilor din Tările Afro-Asiatice în Republica Moldova ,

COTAARM

Ana Gurău, membră Platforma Egalitate de Gen

Vitalie Sprînceană, Platzforma.md

Petru Negură, Platzforma.md

Oleg Brega, activist civic

Victoria Apostol, co-Fondatoarea Grupului de Initiative Feministe din Moldova

Rodion Gavriloi, activist civic

Olga Nicolenco, gender trainer

Antonița Fonari, activistă civică

Alina Adronache, activistă civică

Irina Dubinski, activist civic

Anișoara Chiriac, membru Hyde Park

Nina Lozinski, secretara Generală a Platformei pentru Egalitate de Gen

Petru Macovei, director executiv al Asociației Presei Independente (API)